

Rantaruotsalaisten perintö nykypäivänä



Pakrin vironvyö

1940-luvun alussa Virossa oli noin 9 000 rantaruotsalaista, joista noin **8 000 pakeni neuvostomiehitystä Ruotsiin**.

Ruotsissa oman kielen ja kulttuurin säilyttäminen oli mahdollista perustamalla useita kulttuuriyhdistyksiä ja arkistoja. **Muistojen ja perinteiden tallentamiseksi** kirjoitettiin myös kirjoja.

Rantaruotsalaisten kulttuuriperintö heräsi henkiin myös uudelleen itsenäistyneessä Virossa, ja jo vuonna 1988 perustettiin **Vironruotsalaisten kulttuuriseura**.

Monet Ruotsiin paenneet rantaruotsalaiset saivat taas mahdollisuuden vierailla kotimaassaan. Osa heistä perusti Viroon kesäpaikan, ja jotkut puolestaan muuttivat lopullisesti takaisin. Viime vuosikymmeninä on kunnostettu useita maatilakokonaisuuksia, jotka ovat käytössä museoina tai yhteisön tapaamispaikkoina. Entisissä vironruotsalaisten kylissä voi nähdä muun muassa **kunnostettuja sakraalirakennuksia ja kaksikielisiä paikannimikylttejä sekä infotauluja**. Myös useita rantaruotsalaisten kulttuuria esitteleviä museoita on perustettu. Niistä tunnetuin on **Rantaruotsalaisten museo** Haapsalussa.

Tukholman Viro-talossa järjestetään **Vironruotsalaisten kulttuuriyhdistys SOV:n** ja kotiseutuyhdistysten tapaamisia. Vuonna 2003 perustettiin SOV Ruotsin sisaryhdistys **SOV Eesti**, joka aloitti kulttuuriautonomian luomisen vironruotsalaisille.

Nykyään organisaatio on nimeltään **Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus (Vironruotsalaisten kulttuuri-itsehallinto)**.



Tapaaminen Tukholman Viro-talossa, marraskuu 2024

Vironruotsalaisilla oli myös oma sanomalehti, **Kustbon**, jonka ensimmäinen numero ilmestyi vuonna 1918. Lehden julkaisemista jatkettiin myös vuoden 1944 jälkeen Ruotsissa, jossa se ilmestyy edelleen neljä kertaa vuodessa. Vironruotsalaisten kulttuuriseuran julkaisu **Ronor** ilmestyi puolestaan Virossa vuosina 1988–1996, ja aikakauslehti **Eestirootslane** on ilmestynyt kaksi kertaa vuodessa v. 2009 lähtien. Haapsalussa järjestetään kolmen vuoden välein **vironruotsalaisten laulu- ja tanssijuhlat**, jotka pidettiin ensimmäistä kertaa vuonna 1933 ja herätettiin uudelleen henkiin vuonna 2013.

Tule tutustumaan rantaruotsalaisten ainutlaatuiseen kulttuuriperintöön. Tarina, joka kietoutuu Viron ja Ruotsin yhteiseen historiaan ja on rikastuttanut virolaisten rannikkokyliä kieltä ja tapoja. Tarina, joka elää edelleen näiden salaperäisten paikkojen nimissä, kulttuurimuistomerkeissä, perinteissä ja jälkipolvien sydämissä.

Katso myös:



Vormsin vironvyö

visithaapsalu.com/rannarootsi/aiboland.ee
visitaiboland.ee
eestirootslane.ee



visit
HAAPSALU



REGIONAAL- JA
PÖLLUMAJANDUSMINISTERIUM

REGIONAALARENGU TOETUSEKS



Rantaruotsalaisten jalanjäljillä

AINUTLAATUINEN
KULTTUURIPERINTÖ
LÄNSI-VIROSSA JA
SAARILLA

Rantaruotsalaisten alkuperä ja asutus



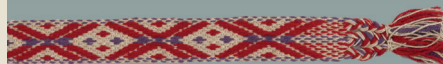
Riguldin vironvyö

Rantaruotsalaiset eli vironruotsalaiset ovat historiallinen ruotsinkielinen yhteisö, joka asutti Luoteis- ja Länsi-Viron rannikkoalueen ja saaret jo keskiajan alussa. Heidän ruotsinkielinen nimensä on **estlandssvenskar**, mutta he kutsuivat itseään nimellä **aibofolke**, eli saarikansa. Rantaruotsalaisten asutus oli laajinta 1400–1500-luvulla muodostaen 2–3 % silloisesta Viron väestöstä. Rantaruotsalaisten alkuperä yhdistetään Ruotsin itärannikon, Gotlannin, Uudenmaan ja Suomen etelärannikon ruotsalaisiin. Heidän muuttonsa syitä saattoivat olla merenkulku ja kaupankäynti, baltiansaksalaisen aatelin käsky tai myös ihmisille ominainen seikkailunhalu. Yhteisöjen muodostumista edisti niille sopiva maantieteellinen sijainti ja alueiden eristyneisyys, joka mahdollisti sopeutumisen hyvin.



Vormsille tyypillinen puikkopussi

Kulttuuri ja perinteet



Noarootsin vironvyö

Rantaruotsalaiset säilyttivät kielensä ja tapansa vuosisatojen ajan. He puhuivat **arkaaista ruotsia**, joka kuuluu ruotsin kielen itämurteisiin. Heidän kielessään oli myös lainasanoja viron kielestä. Jokaisella asuinalueella muodostui oma erityinen murre, mikä teki jopa itse rantaruotsalaisten välisestä kommunikoinnista vaikeaa. Jokaisella alueella käytettiin myös omaperäisiä **kansallispukuja**.

Musiikilla ja tanssilla oli tärkeä rooli. Vormsissa suosittu soitin oli jouhikko eli **talharpa**, säkkipilli oli tuttu Pakrin saarilla, ja Noarootsissa soitettiin viulua ja harmonikkaa. Monissa paikoissa oli käytössä myös **psalmodikon** eli virsikantele, joka on jouhikon tavoin jousisoitin, mutta siinä on yksi kieli ja pidempi kaikukoppa.



1-kielinen virsikantele

Rantaruotsalaiset loistivat **hyvillä käsityötaidoillaan**: Ruhnun, Pakrin ja Vihterpalun naiset olivat taitavia **pitsinkutojia**, rantaruotsalaiset miehet puolestaan kokeneita **veneen rakentajia ja merenkulkijoita**. Harjoitettiin karjankasvatusta, maataloutta, kalastusta ja kaupankäyntiä. Saarilla tärkeä elinkeino oli **hylkeenpyynti**.



Vormsilaisia naisia neulomassa 1920-luvulla



Riimusauva eli
muinainen
kalenteri 1844
Noarootsi

Rantaruotsalaisten kalenteri sisälsi sekä kristillisiä että kansallisia perinteitä, joissa oli vaikutteita sekä virolaisista että ruotsalaisista tavoista. Esimerkiksi vuoden 1905 kalenterista voi jo löytää ruotsalaisille tyypillisen **Lucian päivän**, jota vietetään edelleen Noarootsin alueella. Myös **valpurinyön** perinne tuli Länsi-Viroon juuri rantaruotsalaisten kautta.

Tärkein **juhla juoma** oli olut, jota pantiin ohrasta tai rukiista. Aiemmin maustamiseen käytettiin suopursua, myöhemmin humalaa sekä katajaa, ja ruhnunruotsalaiset lisäsivät välillä myös sauniota.

Ruokakulttuurissa tärkeällä paikalla olivat leipä ja puuro. Leipää leivottiin ruisjauhosta, mutta juhlapäivinä myös ohra- tai vehnäjauhosta. Osmussaareissa valmistettiin hylkeenpyyntiin tarkoitettua ohutta kuivatettua leipää - **sälskeopar**. Pöydästä eivät puuttuneet myöskään liha ja kala, jotka suolattiin, savustettiin tai kuivatettiin. **Maitotuotteista** valmistettiin voita, juustoa ja piimätuotteita. Eräs suosittu piimäruoka oli **vahhl**, joka muistuttaa ilmeisesti hieman nykyistä rahkaa.

Myös **koulunkäyntiä** pidettiin tärkeänä, sillä jo vuonna 1650 Noarootsissa perustettiin Pohjois-Viron ensimmäinen talonpoikaislasten koulu, ja ajan mittaan perustettiin myös useita ruotsinkielisiä kyläkouluja.



VIRON- RUOTSIN MURRE

NOAROOTSI

basta
eL
bre
hunn
ja
jölle
koilde
mann
migg
mälk å smer
storfar
tack sko ne häva
tuflar

RUOTSI

bastu
öl
bröd
hund
jag
jul
kvällen
man
kvinna
mjölk och smör
morfar/farfar
tack ska ni ha
potatis

VIRO

saun
õlu
leib
koer
mina
jõulud
õhtu
mees
naine
piim ja või
vanaisa
tänan teid
kartulid